

Kartoitustutkimusta tekemässä Tuettu

” Nyt kun on ruvennu näkymään äitin ja isän silmissä edistystä, niin voisi sitten myöhemmin hankkia oman asunnon.”

Taas kerran olen oppinut paljon uutta elämästä ja siitä, miten tärkeää on, että kaikille ihmisille luodaan tasavertaiset mahdollisuudet kehittää itseään ja toteuttaa haaveitaan. Minä olen saanut opiskella, tehdä töitä ja muuttaa omaan kotiin. Nämä asiat eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyyksiä kenellekään, ja monien erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden kohdalla valitettavasti jäävät kaukaisiksi haaveiksi.

Keväällä 2009 olin päättöharjoittelupaikkaa vailla, ja otinkin yhteyttä Tuettu työllistymisen ry:hyn. Harjoittelupaikka luvattiin heti ja pääsin toteuttamaan kartoitustutkimusta tuetun työllistymisen menetelmän ja Moon-toiminnan hyödynnettävyydestä Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueella. Samalla sain tutustua yhdistyksen monipuoliseen toimintaan. Tiesin, että yhdistys toimii tuetun työllistymisen parissa, mutta minulle oli suuri yllätys, miten kokonaisvaltaista ja systemaattista työtä yhdistyksessä ja Pihlajapiston koulussa tehdään monen nuoren hyväksi.

Kartoitustutkimus

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla toimintakeskuksissa työskenteleviä alle 35-vuotiaita kehitysvammaisia Kauhavalla, Alahärmässä, Korttesjärvellä, Evijärvellä ja Lappajärvellä. Lisäksi haastateltiin 12-18-vuotiaita erityisopetuksessa olevia oppilaita Kauhavalla, Evijärvellä, Alahärmässä ja Ylihärmässä. Haastattelimme myös yhtä Alavuden erityisammattikoulussa (nykyinen Luovi) opiskelevaa alueen nuorta sekä jo tuetun

työllistymisen piirissä ja Moon-toiminnassa olevia alle 35-vuotiaita. Myös toimintakeskusten työntekijöitä ja yhden erityisluokan opettajaa ja avustajia haastateltiin. Minun lisäksi haastatteluja suorittivat yhdistyksen koordinaattori Päivi Jukantupa sekä työssäkäyntiavustaja Jouni Jylhä.

Tutkimus koostui kolmesta eri haastattelusta/kyselystä. Moon-

haastattelussa pyrittiin selvittämään haastateltavien elämäntilannetta muun muassa asumisen, harrastusten ja työnteon suhteen. Selvitettiin, millaisia haaveita ja toiveita heillä on tulevaisuutta ajatellen. Tuettujen työllistymisen haastattelu tehtiin kolmelletoista potentiaaliselle työllistyjälle. Haastattelulla selvitettiin hieman heidän toimintakykyään sekä tuen tarvetta eri elä-

työllistyminen ry:llä

mänalueilla. Työntekijöiden haastattelussa selvitettiin näkemyksiä vajaakuntoisista työntekijöinä sekä yleensä ajatuksia siitä, mitä esteitä tuetun työllistymisen toiminnalle on ja, miten asiat pitäisi hoitaa. Lisäksi tiedusteltiin erilaisia asioita heidän toimipisteistään ja kuulosteltiin hie- man olisiko kenties tarvetta jonkin- laisille muutoksille.

Tärkeimpiä tuloksia

Päällimmäisenä asiana haastatte- luista nousi se, että erityistä tukea tarvitsevat nuoret ja aikuiset halu- avat tehdä ihan samanlaisia asioita kun muutkin ja haaveilevat saman- laisista asioista kuin ikätoverit:

"Mopokortin haluan, sitten au- tokortin. Se on mulle tärkeää, että pääsen armeijaan."

"Haluaisin muuttaa omaan asuntoon. Haluaisin hankkia sinne verhoja, pöytäliinoja, asti- oita, siivoustarvikkeita."

Halukkaita työntekijöitä oli haas- tateltujen joukossa todella paljon. Muutamilla jo oli työpaikka avoi- milta työmarkkinoilta, mutta suurin osa vasta haaveili siitä. Myös erit- täin monella haastatelluista oli toi- veita ja haaveita vanhempien luo- ta pois muuttamisesta ja jonkin- asteisesta itsenäisestä asumises- ta. Kotoa pois muuttaminen ei vain ole niin yksinkertainen asia, vaan siinä tarvitaan erilaisia tukimuoto- ja asiakkaan toimintakyvystä riip- puen. Kaikille itsenäisestä asumi- sesta haaveileville varmasti olisi tarpeen myös asumisharjoittelu, jossa työssäkäyntiavustaja on oh- jaamassa jokapäiväisten toiminto- jen opettelussa. Haastatellut itse- kin näkivät työssäkäyntiavustajan tuen tarpeelliseksi, sillä suurin osa

oli sitä mieltä, että tarvitsisi työssä- käyntiavustajan tukea sekä työssä että vapaa-ajalla:

"Vois neuvoa, mitä pitää tehdä. Auttaisi, jos tarvitsen apua."

"Olis hyvä, jos ei kaikkia tehtä- viä ymmärrä."

"Pitää olla vähän apua, ei oi- kein yksin selviää."

Haastatelluista tuli ilmi myös se, että moni haluaisi harrastaa, men-nä ja tehdä monenlaisia asioita, mutta jonkinlainen epävarmuus ja se, ettei oikein tiedetä, mitä voisi harrastaa ja tehdä, luo esteitä osal- listumiselle. Kavereita haluttaisiin nähdä vapaa-ajalla, ja joillakin niitä kavereita ei oikein edes ollut.

"Koska on hyvä viettää elämää kavereitten kanssa."

"Sillon on paljon haus Kempaa. Ettei tarte yksin olla. Voi näyt- tää kavereille, mitä mulla on."

"Kotona ei ole paljoa tekemis- tä, eikä kavereita."

Yhdessä työssäkäyntiavustajan ja kavereiden kanssa meneminen ja uusien asioiden kokeileminen oli- si varmasti monelle oikea vaihto- ehto. Moon-toiminnassa erityistä tukea tarvitseva henkilö saa viet- tää aikaa kavereiden kanssa har- rastellen ja itsenäisyyttä opetellen. Työssäkäyntiavustajat ovat toimin- nassa mukana, ja rohkaisevat nii- tä, joiden on vaikeaa osallistua ryh- män toimintaan tai vaikeaa päästä ryhmään sisälle. Moon-toiminnas- sa saa tavata myös uusia ihmisiä ja saa monenlaisia hyviä kokemuksia. Tällaisessa porukassa kaverisuh- teiden luominen on myös tärkeäs- sä asemassa, ja mukavan yhdessä

tekemisen parissa on ujonkin ihmi- sen helpompi lähestyä toisia.

Työntekijöiden haastatelluista tuli ilmi, että toimintakeskuksissa olisi potentiaalisia avoimille työmarkki- noille työllistyjiä, jos olisi tarvittavia tukitoimia saatavilla. Toimintakes- kusten resurssit eivät kuitenkaan riitä työllistämistoimintaan, joten olisi tärkeää kouluttaa lisää työssä- käyntiavustajia ja luoda heille työ- paikkoja. Työntekijöiden näkemyk- set erityistä tukea tarvitsevista hen- kilöistä työntekijöinä olivat hyvin realistisia, eivätkä he tuntuneet pi- tävän pahana, että tuetun työllisty- misen kautta he saattaisivat menet- tää hyviä työntekijöitään avoimille työmarkkinoille.

"Jotkut uudet asiat voivat tarvita enemmän aikaa. Vajaakuntoi- nen oppii asiat, kun saa riittä- västi ohjausta ja aikaa."

"Työssäkäyntiavustajia tarvi- taan."

Avoimille työmarkkinoille työllisty- misen esteiksi ja hidasteiksi lue- teltiin monenlaisia asioita. Suurim- miksi ongelmiksi sanottiin esimer- kiksi työnantajien ja muidenkin ih- misten asenteet, ennakkoluulot ja tiedon puute. Työpaikkojen ja ha- lukkaiden työnantajien puute mai- nittiin sekä se, ettei vajaakuntoisil- le työntekijöille haluttaisi maksaa palkkaa. Työpaikkojen kiireestä sa- nottiin sen verran, että siinä tahdis- sa voi vajaakuntoisen työntekijän vaikea pysyä mukana.

Ajatuksia

Tutkimuksen kautta saatiin todella tärkeää laadullista tietoa Kuntayh- tymä Kaksineuvoisen alueella asu- vien erityistä tukea tarvitsevien 12– 35 –vuotiaiden toiveista ja tarpeis-

ta koskien asumista, vapaa-aikaa ja työntekoa. Tulokset eivät koostu pelkästään numeroista, vaan lukumäärien lisäksi saatiin oikeasti haastateltavien ajatukset, mielipiteet ja haaveet esille.

Haastattelujen aikana sain nähdä ja kuulla monenlaista. Hieno tapahtuma oli se, kun eräs haastateltava, joka vielä haastattelun aikana kertoi haaveilevansa omasta asunnosta, sai oman vuokra-asunnon. Hän oli harjoitellut itsenäistä asumista Tuettu työllistyminen ry:n harjoitteleasunnolla, ja saavutti siellä hyvät valmiudet muuttaa omilleen. Kuitenkin hänellä on edelleen tukena

työssäkäyntiavustaja, jolta hän saa apua tarpeen mukaan.

Kaikille halukkaille pitäisi antaa mahdollisuus elää mahdollisimman itsenäistä aikuiselämää, ja tämä onnistuu vain, jos on saatavilla tarpeeksi monipuolisia ja yksilöllisiä tukitoimia. Oli hienoa nähdä miten Moon-toiminnassa mukana olevilla nuorilla oli runsaasti mahdollisuuksia harjoitella työntekoa, itsenäistä elämää ja päätöksentekoa sekä harrastaa monenlaisia. Monesta heistä oikein huokui halu näyttää, mihin he pystyvät. Ja moni tuntui odottavan, että pääsisi jo elämään sitä ihan oikeaa omaa

elämää. Työssäkäyntiavustajan antama tuki ja tämän ohjaama toiminta on kultaakin kalliimpaa ajatellen näiden nuorten ja aikuisten tulevaisuutta.

Toivonkin, että tämän tutkimuksen seurauksena huomattaisiin se selkeä tarve työssäkäyntiavustajille ja eri elämänalueille ulottuville tukitoimille. Toivottavasti mahdollisimman moni Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueen erityistä tukea tarvitseva henkilö pääsisi laadukkaiden palvelujen piiriin, minkä myötä heidän elämänlaatunsa kohenisi. Jokaisellahan on oikeus hyvään elämään.

